

ЗБРОЙНИЙ ОПІР ВО “БУГ” ОКУПАЦІЙНИМ РЕЖИМАМ НА ТЕРИТОРІЇ ЖОВКІВЩИНИ У 1944–1945 рр. (ЗА СТОРІНКАМИ ПІДПІЛЬНОГО ВИДАННЯ ОУН “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”¹)

© Колюхов С.В., 2013

На основі аналізу повідомлень періодичного видання політвиховного відділу ШВО “Буг” (штаб військової округи) “Стрілецькі вісті” зроблено висновки про особливості збройного опору ВО “Буг” окупаційним режимам на території Жовківщини. Вказано на те, що ВО “Буг” у роки Другої світової війни боролася на три фронти. Бойові дії цієї організації супроводжувалися значними втратами, однак вояки готові були на все заради здобуття незалежності України.

In the article the conclusions about the peculiarities of armed revolution of MD (military district) “Bug” against the occupation regime in Zhovkva region has been drawn on the basis of analysis of periodical reports of political and educational department of HMD “Bug” (Headquarters of Military District) in “Shooters’ news”. It has been pointed out that the MA “Bug” was fighting on three battle lines during World War II. The military operations of this organization were accompanied by significant losses, but the soldiers stood ready for anything to gain the independence of Ukraine.

Згідно з рішенням III Конференції ОУН від 1943 р. на Львівщині, як і в усій Галичині, було активізовано військово-політичну роботу мережі ОУН, з’явилися військові команди, які організовували вишкіл членів та симпатиків ОУН. У Львівській області вже восени 1943 р. були створені перші відділи Української Народної Самооборони (УНС).

У грудні 1943 р. УНС прийняла назву УПА-Захід. У лютому 1944 р. в Жовківському районі на основі УНС був організований перший військовий вишкіл поблизу с. Зарудці. У травні–червні того самого року бойові групи регіону були об’єднані в регулярну сотню УПА “Холодноряці”, яка вела вишкіл. Її постійно поповнювали нові члени; сотня квартирувала у селах Поляни, Рокитно, Мокротин (Жовківський район). Подібно функціонували й сотні “Холодноряці”, “Переяслави”. На основі цих сотень на території Жовківщини розпочалось формування Військової округи “Буг” (ВО “Буг”), яка отримала в УПА-Захід порядковий номер 2 (часто у документах можемо побачити ВО-2 “Буг”). Командував цією організацією Василь Левкович (Вороний) [1].

З “Літопису УПА” довідуємось, що основними завданнями ВО “Буг” були: 1) формування власних збройних сил і підготовка до боротьби із радянською окупацією (вишкіл відділів, забезпечення їх військовим спорядженням, одягом, харчами); 2) захист українського населення від грабунку німецькою окупаційною владою, польськими та радянськими збройними формуваннями [2, с. 20]. Для того, щоб дати оцінку діяльності ВО “Буг”, важливо з’ясувати, як організація виконувала поставлені завдання, і чи доцільними й результативними були самі способи опору окупаційним режимам. З огляду на це, обрана для дослідження тема є **актуальною** й потребує детального розгляду.

Діяльність ВО “Буг” цікавила багатьох істориків. Так, історик П. Мірчук, аналізуючи діяльність УПА загалом, звернув увагу, на тактичні та організаційні кроки відділів УПА у боротьбі з

¹ Періодичне видання політвиховного відділу ШВО “Буг” виходило під ред. Василя Ваврука та Сушка Ігора в друкарні ім. М. Міхновського, розташованій в с. Купичволя Жовківського району Львівської області.

окупантами. Однак у своїй праці науковець не розглядав окремо збройний опір ВО “Буг”, а тільки бойову діяльність відділів УПА [3].

Важливу інформацію можемо почерпнути зі сторінок книги очевидця подій І. Губки. Цей автор, використовуючи спогади В. Левковича- “Вороного”, написав короткий нарис про ВО “Буг”, описав і дав характеристику боїв за участі цієї військової організації під Уневом, Пирятином, Каровом, великою Горожанкою, Островом [4]. Однак ці описи подані в художньому плані і, можливо, з домислами. Розповіді І. Губки, хоч і не мають великого наукового значення, однак допомагають створити цілісну картину про діяльність ВО “Буг”.

Детальніші відомості про діяльність ВО “Буг”, про особливості її формування, про діяльність та біографію членів ВО представлені у працях Р. Содоля [5; 6]. Проте й ці дослідження стосуються відділів УПА на Львівщині загалом.

В. В’ятрович, досліджуючи питання українсько-польських відносин, зробив свої висновки здебільшого на основі багатьох архівних документів, до яких за часів радянської влади не було доступу [6; 7]. Розглядаючи питання українсько-польської війни, цей історик лише епізодично подав факти зіткнень відділів УПА з німецькими та більшовицькими військами.

Дослідник історії періоду Другої світової війни І. Патриляк для аналізу нерідко використовував спогади очевидців подій [8].

Вважаємо, що аналіз збройної діяльності ВО “Буг” буде повнішим, якщо його доповнити дослідженнями з газетних матеріалів, у яких висвітлена діяльність розглядуваної організації.

Мета роботи – за сторінками підпільного видання “Стрілецькі вісті” проаналізувати збройні виступи ВО “Буг” на території одного із сучасних районів Львівської області – Жовківського. Вибір досліджуваного регіону зумовлений тим, що саме у цьому районі народився й виріс Євген Коновалець, засновник ОУН; саме тут навчався ідеолог й теоретик українського націоналістичного руху, голова проводу ОУН (б) Степан Бандера. До розгортання руху опору у цьому регіоні долучилися й інші видатні діячі ОУН, УПА. “Стрілецькі вісті” друкувалися саме у Жовківському районі. Також на території сучасного Жовківського району ВО “Буг” розпочала своє формування.

Поставлена мета передбачає виконання таких завдань:

- з’ясувати, з ким саме воювала ВО “Буг”;
- простежити за особливостями військової тактики ВО “Буг” з арміями різних окупантів;
- на основі аналізу газетних статей зробити висновок про мотиви збройних сутичок ВО “Буг”;
- дати оцінку збройному протистоянню ВО “Буг” окупаційним режимам.

Зазначимо, що ВО “Буг” поділялася на курені, які мали такі назви: Дружинники, Галайда, Кочовики, Переяслави, Тигри, Перебийніс (Пролом).

Усі ці підрозділи скеровували свою діяльність на боротьбу з окупантами. Оцінивши на Третій конференції ОУН міжнародне становище України й ситуацію всередині держави, українські націоналісти дещо підкорегували свою тактику у зв’язку зі зміною подій на фронтах світової війни. Тепер вони мали підняти “загальнонаціональне повстання проти німців, визволити Україну від гітлерівців, демонструючи в такий спосіб усьому світові, що українці здатні самі звільнитися від іноземної окупації і створити державу” [6, с. 298]. У 1943 р. лідери ВО “Буг” не відкидали й можливості повторного підпорядкування України більшовикам. Тому ставили за мету боротьбу з більшовиками як окупаційною владою. 1943 р. загострився й конфлікт українців з поляками. Як зазначає дослідник українського націоналістичного підпілля І. Патриляк: “...у розроблених польських планах йшлося не про що інше, як про нову окупацію етнічних земель, яку маскували фальшивими гаслами боротьби за відновлення польського суверенітету” [7, с. 399]. Отже, потрібно було вести боротьбу й проти третього окупанта – Польщі.

Про боротьбу з німцями зі сторінок “Стрілецьких вістей” читаємо, зокрема, таке: “29 травня 1944 р. 4 частини німецької шуцполіції і жандармерії несподівано заскочили відділ Кордуби в присілку Карпи біля Смолина (пов. Рава Руська). У висліді кільканадцятьох убитих з власної

сторони (в тім ранених німецькі “лицарі” добивали на полі бою). Втрати ворога коло 20 убитих. Німці спалили 14 господарств присілка Карпи та заарештували кількадесят селян” [8].

Із цього повідомлення випливає, що зіткнення між відділами УПА та німецькими військовими частинами відбувалося несподівано для українських націоналістів, без попередньої підготовки та без узгодженого тактичного плану дій.

Під рубрикою “Хроніка” описано ще кілька раптових, незапланованих сутичок ВО “Буг” з німецькими військами: “23 червня 1944 р. відділ УПА потрапив на засідку німців у лісі Терпентина-Жовківщина. По короткій перестрілці німці втекли, залишаючи там сівку з одним вояком, якого залапано. З нашої сторони був один легко ранений. Здобуто 1 кріс, 1 пістоль і гранати” [9]. Також в іншому місці в той самий час відбувся ще один бій з німецькими окупантами: “23 червня 1944 р. відділ УПА несподівано наткнувся на німців біля залізничної лінії Рава Руська – Ярослав. Вив’язалася стрілянина. У висліді було 3 вбитих німці. Власних втрат не було” [9]. Така інформація ще раз підтверджує неспланованість військових операцій проти німецьких окупантів.

До того ж ВО “Буг” нерідко здійснювала й планові акції проти німецької окупаційної влади. Про це свідчить, наприклад, таке повідомлення: “...відділ УПА звів два бої з німцями, а саме один у відплату за грабежі і розстріли наших людей у селі Гута Суходільська, другий у часі несподіваної зустрічі з німцями в Мідяках” [9].

Зі сторінок “Стрілецьких вістей” довідуємося також і про такі поодинокі збройні сутички: “...над’їхали під Річки 10 авт німецької шуцполіції і одна танкетка з Рави-Руської. Між ними і скорострільним гніздом “Галайди” вив’язалась перестрілка. Німці почали давати знак піднесенням кріса в руках і закликами “Україна, Україна” до здержання вогню. Чорнота пояснив їм у чім річ. Теренового провідника, якого німці везли з собою, забрав мимо їхніх протестів, по чім німці як нешпинні від’їхали” [10]. Тут йдеться про те, що бійцям ВО “Буг” вдалось визволити свого теренового провідника з німецького полону.

Матеріали “Стрілецьких вістей” засвідчують, що виступи ВО “Буг” проти німців мали свого роду “відплатний” характер, вони були реакцією на те, що німецька окупаційна влада дала розпорядження вивозити українців на примусові роботи до Німеччини, подібні дії були реакцією на грабунок та розстріл німцями українського населення.

Сторінки підпільного видання “Стрілецькі вісті” рясніють і повідомленнями про збройні сутички ВО “Буг” із поляками. Як відомо, ще восени 1942 р. шеф німецької служби безпеки Люблінського дистрикту в Генеральному губернаторстві СС і поліцайфюрер О. Глобочник задумав створити на території Замойського повіту зразкову німецьку колонію (“Гімлерштадт”). Реалізація цього задуму передбачала значне переселення поляків та українців. Причому “акцію виселення поляків гестапо здійснювало руками українців” [7, с. 396]. Це, звісно, посилювало давнє протистояння між українцями й поляками, й у квітні 1943 р. призвело до перших значних боїв українських повстанців та поляків” [5, с. 58]. Отже, вийшло так, що гітлерівці своїми діями спровокували польський терор проти українців й спонукали українських націоналістів чинити відплатні акції. Міжетнічний українсько-польський конфлікт стався внаслідок німецької провокації. Зазначимо, що польсько-український конфлікт, що розгорівся в роки Другої світової війни, мав глибоке історичне коріння. Українці борювали сусідній народ не через якусь особливу ненависть до нього, а через те, що зміцніла Польська держава, реалізуючи ідею Великої Польщі, відмовила їм у праві на суверенітет на їхніх же етнічних територіях.

Дослідник українсько-польських відносин у роки Другої світової війни В’ятрович зауважує, що, ведучи боротьбу на два фронти – проти німців та СРСР, – ОУН розуміла, наскільки непотрібним був третій, антипольський фронт. Платформою для порозуміння, на думку українців, мало стати взаємне визнання права двох народів на власну державність. А це означало, що поляки мали б відмовитися від етнічних українських територій. Натомість поляки домагалися відновлення Польщі у довоєнних кордонах, тобто вони претендували на землі Західної України. Тому переговори зайшли в глухий кут. А це спричинило збройний конфлікт між обома підпіллями [5, с. 56].

Ось витяг із “Постанов” III Конференції ОУН, 1943 р.: “Ставлення до поляків. Стоїмо за злагіднення польсько-українських відносин у сучасний момент міжнародної ситуації й війни на

платформі самостійних держав і визнання та панування права українського народу на Західно-Українських Землях. Одночасно продовжуємо боротьбу проти шовіністичних настроїв поляків та апетитів щодо Західних Українських Земель, проти антиукраїнських інтриг та спроб поляків опанувати важливі ділянки господарсько-адміністративного апарату Західно-Українських Земель коштом відсторонення українців” [5, с. 57]. Сміливості українцям додавав і заклик віце-президента УГВР, колишнього віце-маршалка Польського сейму Василя Мудрого: “Поляків до лояльності партнера можна наломити тільки силою і то силою наглядною” (зі статті Василя Мудрого, віце-президента УГВР, колишнього віце-маршалка польського сейму) [5, с. 57].

Про збройні зіткнення українців та поляків на території Жовківщини газета “Стрілецькі вісті” повідомляє таке: “відділи “Галайда” і “Пролом” провели нищівну акцію на гнізда польських банд Равщини: Річки і Забір’я. Цього ж дня польська банда, зложена з кількадесяти осіб, мала провести протиукраїнську акцію в Забір’ю та ще в інших селах Равщини, як це без сумніву ствердила розвідка. Акцію польської банди наші відділи випередили всього на пів години. “Пролом” у тому ж часі проводив акцію в Забір’ю, де знищено 30 бандитів. Кільканадцять польських банитів утікло до лісу, відки відстрілювались. Втрат власних не було” [10].

Цього ж року у липні газета подала нове повідомлення: “7. 6.1944 року відділ УПА знищив трьох польських бандитів на передмісті Рави-Руської в с. Липник” [9].

Короткі повідомлення газети “Стрілецькі вісті” дають змогу зрозуміти, що військово-об’єднання українських націоналістів нерідко вступало в сутички з польськими збройними формуваннями (на сторінках розглядуваної підпільної газети ці формування трактуються як польські банди). Причиною таких сутичок були глибокі історичні корені.

Як зрозуміло, збройні акції ВО “Буг” проти поляків на території Жовківщини були частими й масштабними. “Стрілецькі вісті” повідомляють здебільшого про локальні сутички українців та поляків, однак ці сутички невдовзі переросли у справжню українсько-польську війну, яка охопила Волинь, Галичину та Холмщину [5, с. 59]. Особливістю виступів проти поляків, як можемо зробити висновок із публікацій у “Стрілецьких вістях”, була масова участь цивільного населення, особлива жорстокість, відсутність чітких ліній фронту.

З появою на території Галичини радянських військ навесні 1944 р. українці знову опинились перед загрозою іншого окупанта, який, прикриваючись гаслами інтернаціоналізму, повсюдно впроваджував русифікацію; боровся з церквою, зокрема Греко-Католицькою; національно-патріотичними настроями у регіоні.

Перші сутички з більшовиками на Жовківщині відбулись уже в травні 1944 р. Під рубрикою “Хроніка” читаємо про бойові дії між відділами ВО “Буг” та партизанськими загонами радянського руху опору, що діяли на Львівщині: “25 травня 1944 року в околиці стаціонування відділу Галайда появилася диверсантська група більшовицьких партизан в силі 20 люда. Для знищення тієї групи послано відділ в силі 25 люда під командою Янка. Більшовицьку банду в силі 11 люда, в тім один поляк, заскочив наш відділ у фільварку Нивки на полудне від села Лісова, пов. Рава Руська. По короткім запеклім бою розбито більшовицьку банду: 5 більшовиків убито, 2 зловлено живцем, чотирьом (в тім одному раненому) вдалося висмикнутись у ліс. З власних втрат: 3 убитих, 2 ранених. Здобуто: 4 ППШ (фінки), 1 скоростріл (“Дегтярова”) і 4 диски, 1 кріс, амуніція, глушник (тихострілка), около 10 кг вибухового матеріалу і гранати” [11]. Це газетне повідомлення свідчить про те, що командування ВО “Буг” оперативно реагувало на появу радянських партизанських загонів. Можемо також зрозуміти, що українські націоналісти нападали на радянські підрозділи, як тільки-но довідувалися, що ті з’явилися в якомусь населеному пункті чи поблизу нього. Тобто ВО “Буг” проводила наступальні операції.

Ось ще повідомлення: “6 червня 1944 р. більшовицька банда в силі 1 куреня просувалася зі сходу на захід і наткнулася в лісах Равщини на відділ Сіроманців 5 та Пролом 3. Зав’язався бій, який закінчився поразкою червоних. Червоні нерадо дають себе втягати в бойову акцію. Бій тривав від 14.30 до пізньої ночі. Втрати ворога: понад 15 трупів, близько 30 ранених, в тому числі к-р Чижов, 4 полонених. Власні втрати: 1 вбитий, 1 легко поранений. Здобуто: 2 ППШ (фінки), 4 кріси, кружки з амуніцією, гранати. Більшовицькі партизани знаходяться в край нужденному стані.

Роз'їдає короста і воші. Зовнішній вигляд прямо гидкий" [12]. Газета "Стрілецькі вісті" намагається оцінити й бойовий настрій противників. В описах бойових дій у "Стрілецьких вістях" подано характеристику загального стану більшовицьких партизан.

У червні 1944 р. ВО "Буг" доводиться проводити поодинокі бої з регулярними частинами Червоної армії. Під рубрикою "Хроніка" читаємо про десант червоних військ "16 червня 1944 р. відділ УПА звів короткий бій з совітськими парашутистами, які намагалися пограбувати село Сторонне. Зловлено одного парашутиста і здобуто 1 кріс. З власної сторони 1 ранений" [9].

Зі сторінок "Стрілецьких вістей" довідуємося, що до кінця 1944 р. ВО "Буг" ще активніше воювала проти радянських військових угруповань.

Із серпня 1944 р. розпочинається акція чекістсько-військових операцій проти діяльності ОУН і УПА на території Львівської області. 22 серпня спільно з прикордонними військами Управління прикордонних військ Українського округу, охорони тилу 1-го Українського фронту за участю спеціально виділених І Українським фронтом двох мотоциклетних і одного кавалерійського полку розпочалась операція в Сокольському, Мостовельському, Магерівському, Городоцькому, Краковецькому, Немирівському, Янівському і Жовківському районах області [13, с. 82].

Достеменно не відомо, скільки місцевих жителів влилося до загонів УНС, підрозділів та частин УПА для боротьби проти радянської окупаційної влади. Однак у своїх донесеннях один з райвідділів НКВС Львівщини повідомляв, що у жовтні 1944 р. в Жовківському районі діяли два курені чисельністю близько 800 повстанців. Пізніше, у березні 1945 р. зазначалось, що у районі діють загони УПА, як правило, у нічні часи "групами від 100 до 200 осіб, озброєні кулеметами, автоматами, гвинтівками з достатньою кількістю набоїв" [14].

Про те, що ВО "Буг" вступала в бої з червоними регулярними військами засвідчує така інформація пресового органу: "17 жовтня 1944 р. відділ "Галайда" і підвідділ "Кочовики" звели бій із сталінськими бандитами біля села Поледів (Замістя). Ворог окружив наші відділи з усіх сторін і вів обстріл із важких гранатометів і скорострільів. Під прикриттям ночі наші відділи незамітно відв'язалися. Ворог зазнав втрат вбитими і раненими" [15].

У "Стрілецьких вістях" неодноразово згадується про зіткнення вояків ВО "Буг" з винищувальними батальйонами, серед яких було багато партійних та комсомольських активістів, місцевих мешканців, які допомагали військам НКВС боротися проти УПА: "На терені районів Мости Великі, Жовква, Куликів успішно проходить боротьба українського народу з т. зв. "істребітельними" батальйонами. Роззброєно кількадесят "стрибків", понад 20 осіб вбито і поранено, окрім того, покарано багатьох і перестережено на майбутнє. Навіть у м. Куликові, з якого вигодились більш злочинні елементи, багато "стрибків" відмовилось робити свою роботу, загально роблять її неохоче" [16].

Також під рубрикою "З власних боїв" читаємо про інші конфлікти з тими, хто допомагав радянській окупаційній владі боротися проти українських націоналістів: "7 травня СКВ (Самооборонний куцовий відділ²) зробив засідку на шляху Рава-Руська-Хлівчани, на якій знищено секретаря воєнкомату і одного "стрибка".

9 травня кілька бойовиків убили в с. Руданці (Куликівщина) одного енкаведиста і прогнали кількох "стрибків", які намагалися грабувати позику.

16 травня в с. Глинсько СКВ (Самооборонний куцовий відділ) роззброїв групу "стрибків" та енкаведиста. Здобуто сім крісів, один кулемет та автомат.

17 травня боївка зробила наскок на станцію "стрибків" в с. Забір'я (Рава-Руська), в якому розігнано терористичну групу, причому вбито двох ворожих прислужників. Здобуто зброю.

21 травня чотири бойовики зробили засідку біля с. Честині (Куликівщина), в якій знищено начальника слідчого відділу районного НКВД жидка Філіпова, що був пострахом для цілого району та особливо визначився у тероризуванні українського населення. Окрім цього, вбито ще двох енкаведистів, одного "стрибка" та одну сексотку" [17].

² Відділи українського самозахисту, утворені для охорони українських сіл, а також для створення тилу для УПА.

До речі, про численні зіткнення підрозділів внутрішніх військ НКВС та ВО “Буг” свідчать не тільки матеріали пресового органу “Стрілецькі вісті”, а й доповідні записки НКВС УРСР про результати окремих чекістсько-військових операцій з ліквідації формувань ОУН і УПА у західних областях України.

Пресовий орган “Стрілецькі вісті” подає, наприклад, детальний опис політвиховника Крука про перебіг військової операції під керівництвом Михайла Греня (Грізний, Волоцюга): *“20 лютого 1945 року наш підвідділ квартирував в с. З. Після сніданку ми вирушили в ліс, щоби продовжувати вишкіл. Розвідка донесла, що в с. К. ще знаходяться енкаведисти, які вже другий день провадили реєстрацію населення. Коли донесено, що більшовики готуються до від’їзду, підвідділ приготувався до засідки. К-р Грізний з іншими старшинами розробив план засідки. О 14-й годині ми вирушили на місце засідки. Ми зайняли становища над дорогою, і в тому ж часі енкаведисти, які їхали возами, опинились перед нашими становищами. Ми відкрили густий вогонь. Хто не був убитим або раненим, з ворожої групи, той рятувався втечею. В 15 хвилинах ми закінчили виловлювання та знищування ворогів. Ворог втратив 15 вбитих та кількох ранених. Здобуто зброю, виряд та важні документи. На цій засідці показали свою відвагу та ненависть до ворогів друзі: курінний політвиховник Сурмач, хор. Іванчук та бунчужний нашого підвідділу Крук. Вони взяли в полон та з віддалі кількох метрів знищили багатьох ворогів”* [18]. Ця сама, описана “Стрілецькими вістями” операція, висвітлена й у звіті НКВС: *“22 лютого 1945 року, на основі отриманих агентурних даних, в районі полігону, який знаходиться на відстані 6-ти кілометрів від с. Крехів Жовківського району Львівської області, оперскладом РВ НКВС і підрозділом внутрішніх військ НКВС проведена чекістсько-військова операція з метою ліквідації банди УПА, якою керує “Грізний”. Під час операції з метою ліквідації банди “Грізного” остання, розділившись на дві групи, почала відходити в різних напрямках. Організованим переслідуванням одна із груп була наздогнана і розгромлена.*

У бою убито 30 бандитів УПА, поранено – 2, захоплено живими – 15. Взято трофеї: ручних кулеметів – 4, гвинтівок – 30, револьверів і пістолетів – 4, набоїв – 2000. Наші втрати: вбитий 1 і поранено – 2 бійців” [13, с. 200]. Досліджувані матеріали дають змогу зрозуміти, що радянсько-український конфлікт супроводжувався значними втратами людей як з одного, так і з іншого боку. На основі публікацій можемо зробити висновок і про відмінності ведення бойових дій супротивників. Якщо вояки ВО “Буг” організовували засідки поблизу ймовірного пересування ворожих військ, то НКВС намагалось оточити війська ВО “Буг”, використовуючи кількісну перевагу. Відступаючи, бійці ВО “Буг” маневрували в такий спосіб, щоб уникнути оточення. Вони здійснювали прорив, завдяки чому і вдавалось уникати оточення.

Документи підтверджують те, про що йшлося в “Стрілецьких вістях”: ВО “Буг” під час збройних операцій нерідко зазнавала й невдач, мала значні втрати у боротьбі з переважаючою силою ворога. Однак дух нескоренності й бажання незалежності додавало українським бійцям снаги. Так, лише одна сотня “Галайда І” на чолі з командиром Василем Василяшко (Перемога, Вірний) в бою під с. Зіболками Жовківського р-ну 22 березня 1945 р. протистояла численному червоному війську. Відділ у складі 167 вояків упродовж двох годин протистояв наступові двох полків Червоної армії, підсилених підрозділами НКВС. Успішно відбивши ворожі наступи, сотня вирвалася з оточення [17].

У газеті можна натрапити й на повідомлення, в яких йдеться про те, що ВО “Буг” мусила вступати в збройні сутички з військами різних окупантів. Ось приклад: За наказом ВО “Буг” у травні 1945 р. підрозділи куреня “Галайда” вирушили в рейд за лінію Керзона. Там сотня “Перемоги” звела кілька боїв з польськими урядовими військами. При поверненні, 2 вересня 1945 р. відділ “Галайда І” був переслідуваний радянськими прикордонниками у лісах на південь від Магерова (Жовківщина). Кількатисячні ворожі підрозділи були підсилені авіацією та артилерією. Майже півдня тривав відступ з боєм. Тільки розсудливість сотенного, який зумів правильно організувати тактику бою, дала змогу повстанцям вийти з оточення. Про це в газеті написано так: *“До краю перетомлене вояцтво зраджувало охоту залягти на становищах і створити нові Крути. Та к-р Перемога твердий і впертий в боротьбі. Він веде свій відділ до життя, а не до смерти. Великим зусиллям волі підіймає своє карне вояцтво до вирішного удару, йдучи в перших лавах на*

пролом. З грімким окликом “Слава”, як буря пішло вояцтво за своїм командиром. Ворожі застави сторощено або розсунено, перстень облоги прорвано і відділ вийшов поза поле ворожих дій, забираючи з собою кільканадцять ранених своїх вояків. Ввесь час бою відділ зустрічався з ворогом у рукопашній боротьбі на віддалі трьох до п’яти кроків” [19]. Сотня наполовину була розбита, проте зберегла боєздатність, а частина розпорошеного стрілецтва невдовзі приєдналася до свого відділу.

Про бої поблизу польського кордону на тому ж таки терені знаходимо опис й у звітах НКВС від 6 вересня 1945 р.: “Здійснено заходи щодо пошуку банди, 2 вересня остання була віднайдена в лісовому масиві поблизу села Крехів Жовківського району Львівської області... Оточивши банду, прикордонні частини провели бій, в результаті якого вбито 58 бандитів... полонених – 8, з них 4 поранених” [13; с. 288].

Однак на цьому бойові акції поблизу кордону не закінчились. Уже через два тижні, а саме 18 та 19 вересня 1945 р. підвідділ Галайда II здійснив нічний бій з ворожою заставою, якій на поміч поспішили прикордонні застави з інших станиць. Підвідділ пішов у наступ і в ближньому бою розбив ворожу заставу і, маневруючи, відійшов у ліс. Відомо, що під час цього бою загинув радянський командир прикордонної застави і кілька радянських бійців. Водночас втрати підвідділу Галайди II такі: 1 вбитий, 1 поранений і 1 пропав безвісти. В бою повстанці здобули одну снайперську гвинтівку й кілька звичайних [19].

Проаналізувавши матеріали підпільного видання “Стрілецькі вісті”, в яких йшлося про збройні акції ВО “Буг”, можемо зробити такі висновки:

Упродовж 1944–1945 рр. ВО “Буг” чинила опір німецьким, радянським та польським бойовим підрозділам.

Коли обставини вимагали боротьби з німецькими окупантами, то ВО “Буг” вела її жорстоко, масштабно й безкомпромісно, хоча часто не сплановано. Публікації “Стрілецьких вістей” дають змогу стверджувати, що ВО “Буг” виконувала свою місію визволення Жовківщини від німецького поневолення.

ВО “Буг” проводила на території Жовківщини акції проти поляків. Збройні сутички з ними виникали раптово: українські націоналісти нападали й на “гнізда польських банд”, убивали й окремих “польських бандитів”. У боротьбі з поляками були відсутні чіткі лінії фронту. До речі, з вересня 1944 р. в “Стрілецьких вістях” майже немає повідомлень про сутички з поляками. Очевидно, в цей час міжнаціональне протистояння трохи згасло. Вважаємо, що це пов’язано з тим, що 1 вересня 1944 р. упівці отримали від керівництва наказ припинити боротьбу з поляками [6, с. 426]. З цього часу зі сторінок “Стрілецьких вістей” довідуємося лише про поодинокі сутички українських націоналістів з об’єднаними більшовицько-польськими партизанами.

З травня 1944 р. пресовий орган ШВО “Буг” активно почав подавати відомості про збройні сутички ВО “Буг” із більшовиками, переважно з радянськими партизанами, які активізувалися з наближенням регулярних частин Червоної армії. Нерідко бійцям ВО “Буг” доводилось проводити бої і з військами органів НКДБ і НКВС. Отже, ВО “Буг” була потужною структурою визвольного руху українського народу на Жовківщині.

Публікації газети “Стрілецькі вісті” свідчать, що в боротьбі зі збройними окупаційними угрупованнями ВО “Буг” керувалася насамперед прагненням здобути незалежність для своєї Батьківщини, а це спонукало до безкомпромісності, відчайдушності в боях.

У виснажливій боротьбі ВО “Буг”, як і її противники, зазнавала помітних втрат. Однак попри це вона намагалася не зменшувати своєї активності, інколи упродовж дня здійснюючи по кілька акцій проти окупаційних режимів.

Наші дослідження довели, що на території Жовківщини ВО “Буг” чинила значний опір усім окупаційним режимам.

1. Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949: Довідник другий / Петро Содоль. – Нью-Йорк: Пролог, 1995. – 293 с. 2. Літопис УПА. Нова серія. – Т. 12: Воєнна округа УПА “Буг”: док. і матер. 1943–1952. – Кн. 1 / НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Видавництво “Літопис УПА” та ін. – Київ–Торонто,